

HALYNA PETRYSHYN*

FASADA NADMORSKA OSŁO: KONCEPCJA PROJEKTOWA
A MATERIAŁY BUDOWLANEOSLO SEASIDE FACADE: THE DESIGN CONCEPT AND
BUILDING MATERIALS

Streszczenie

Fasada nadmorska Oslo, czyli Fjord City (norw. Fjordbyen) jest projektem odnowy obszarów miejskich w centralnej części nabrzeża w Oslo. Pierwsze prace renowacyjne w pobliżu ratusza zaczęły się w latach 60., jako pierwszy został przebudowany rejon Aker Brygge, opracowany w 1980 roku, jest on wcieleniem wielu stref mieszkalnych i komercyjnych. Tjuvholmen rozpoczął rozwój w 2005 r. jako mieszkaniowo-handlowa dzielnica. Współczesna funkcja nabrzeża zmieniła się z transportowo-magazynowej na reprezentacyjną, zakres rozplanowania w połączeniu z kanałami wodnymi i małą architekturą tworzą zaciszną strefę. Zastosowane materiały w kreacji przestrzeni publicznej (cegła klinkierowa, drewniane pomosty i tarasy) humanizują skalę nowego Waterfrontu.

Słowa kluczowe: Norwegia, Oslo, Waterfront, Tjuvholmen, materiały budowlane

Abstract

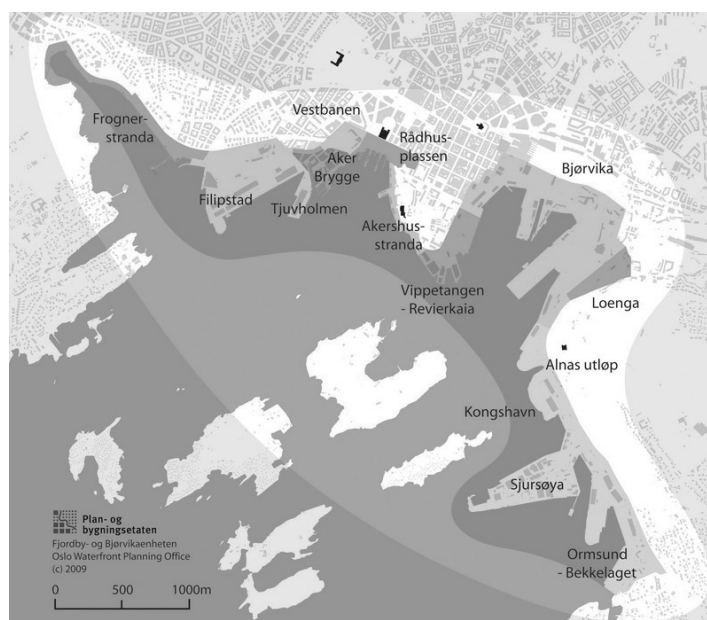
Oslo Waterfront, called Fjord City (Norwegian: Fjordbyen) is a renewal project of urban areas of waterfront central part in Oslo. The first renovation works took place near City Hall and had started in 1960-s. Aker Brygge district was rebuilt as the first one in 1980, and it is a combination of many residential and commercial zones. Tjuvholmen development began in 2005, as high quality residential and commercial district. The current function of the waterfront has changed from the transport and storage into representational. The waterfront plan, street furniture in combination with water channels creates a quiet zone. The materials used in creating these public spaces (clinker brick, wood decks and terraces) humanize the scale of the new Waterfront.

Keywords: Norway, Oslo, Waterfront, Tjuvholmen, building material

* Dr Halyna Petryshyn, prof. ZUT, Katedra Projektowania Krajobrazu, Wydział Kształtowania Środowiska, Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny.

1. Oslo: Fjordbyen /Fjord city

Fasada nadmorska Oslo, czyli Fjord City (norw. Fjordbyen), jest współczesnym najambitniejszym projektem wśród europejskich stolic portowych – projektem odnowy obszarów miejskich na centralnej części nabrzeża w Oslo (wersja końcowa powstała w 2008 r. – Plan Fjord City: Zasady rozwoju całego Fjord City i podobszarów. Program rozplanowania dzielnic Filipstad, Vippetangen i Alnas) [1]. Jednak pierwsze prace renowacyjne w kierunku nabrzeża w pobliżu ratusza zaczęły się w latach 60. Jako pierwszy został przebudowany rejon Aker Brygge (rozwój funkcji centralnych Waterfrontu w kierunku półn.-zach.), opracowany w 1980 roku [2], który stał się wcieleniem stref mieszkalnych i komercyjnych na podstawie integracji i rewitalizacji budowli portowo-magazynowych. Prace w kolejnym rejonie Bjørvika są kontynuowane od 2000 r., Tjuvholmen rozpoczął rozwój w 2005 r. jako dzielnica usługowo-mieszkaniowa.

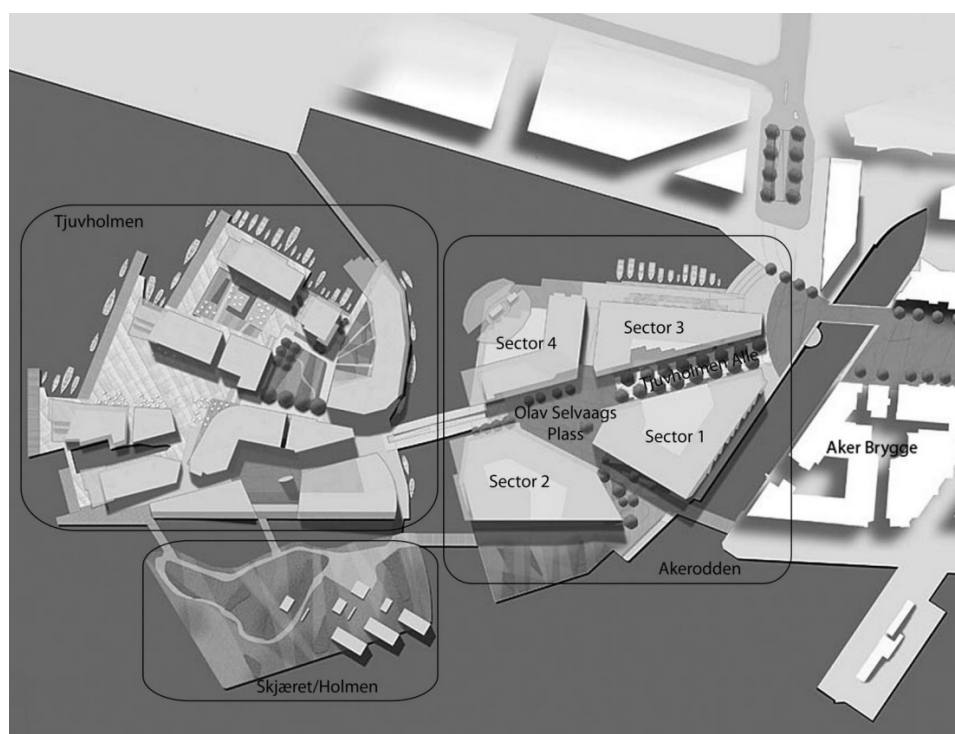

Il. 1. Zakres projektu Fjord City w Oslo z wyszczególnieniem zespołów urbanistycznych [3]

Ill. 1. Frames of project of Fjord City in Oslo with detalization of urban complexes [3]

Wśród portowych stolic Europy projekt Fjord-City w Oslo wyróżnia się tym, że jest to przedsięwzięcie przewidujące kompleksową rewitalizację nabrzeża z nadaniem funkcji centralnych. Celem jest ponowne połączenie miasta z morzem, zapewniając mieszkańcom i turystom unikalną i zrównoważoną jakość życia. Spełnienie wizji Oslo Fjord jako City pomoże zaspokoić potrzeby miasta w mieszkaniach i pomieszczeniach dla biznesu, rekreacji i przestrzeni kulturowej, jak również do poprawy funkcjonalnej portu handlowego w Oslo. Całkowita powierzchnia Fjord City obejmuje 225 hektarów, od Frognerstranda na zachód do Ormsundu w części południowo-wschodniej (il. 1). Sprzedaż tych najlepszych pod względem marketingowym nieruchomości nabrzeża rozpoczęto w 2003 r. [4].

W koncepcji projektowej ratusz (zbudowany w latach 1931–1950) postrzegany jest jako punkt centralny Waterfrontu, a proces rewitalizacji przemieszcza się obustronnie w miarę równomiernie od tej budowli ikonicznej Oslo. Waterfront Oslo, ogarniający mocno wysunięte w akwen półwyspy, jest bardzo rozległy, a strefa poddana rewitalizacji rozciąga się na ok. 15 km linii brzegowej i podzielona jest na fazy rozwojowe w postaci zespołów urbanistycznych. Jednocześnie przewidziano program scalenia Waterfrontu z zabudową miejską w głąb lądu jak najbliższej do historycznego centrum miasta.

II. 2. Masterplan Tjuvholmen z 2003 r., który był poddany następnie korektom [5]

III. 2. Masterplan Tjuvholmen since 2003, which was recently corrected [5]

Tjuvholmen jest tylko pierwszą częścią w szerszej wizji Fjord City, który został przyjęty do realizacji w 2003 r. Ideą przewodnią jest włączenie wszystkich terenów poprzemysłowych przystani w centrum miasta, przemieniając je na nowe centra handlowe i rekreacyjne, a także nasycając je zabudową w ogóle. Scaleniu terenu służy projekt nowej komunikacji w postaci promenady Waterfront i tramwaju Fjord City [6].

Specjalnie powołana Rada Fiord-City przyjęła plan rozwoju nabrzeża w 2000 r. W lecie 2002 r. przeprowadzono konkurs sprzedaży obszarów na Tjuvholmen, na który zgłosiło się dziewięć wniosków-projektów. Wystawę odwiedziło 8000 osób. Rada zdecydowała, że projekt „Spectacular” (aut. Selvaag Group, Aspelin Ramm i architekt Niels Torp) będzie podstawą dla dalszego rozwoju Tjuvholmen, a także na posiedzeniu dnia 27 maja 2003 r. zatwierdziła umowy sprzedaży. Cała dzielnica Tjuvholmen została własnością Tjuvholmen

KS (w 60% własnością grupy Selvaag i w 40% Aspelin Ramm). Budowa została rozpoczęta latem 2005 r., zakończenie planowane jest na rok 2014 [7]. Zagospodarowanie terenu wymagało również oceny oddziaływania na środowisko naturalne, przyjęto sporo koncepcji ekologicznych. Projekt pozwala na przekształcenie obszarów nabrzeża o powierzchni 33 ha i 18 ha z naciskiem na budownictwo mieszkaniowe oraz wykonanie zorientowanych zadań publicznych. Propozycja opracowania obszaru archipelagu uwzględnia istotne linie powiązań komunikacyjnych i wizualnych z akwenem. Kanały dzielą obszar na trzy części, wyznaczone przez wnioskodawcę jako: Akerodden (sektor 1–4), Tjuvholmen i Skjæret (tereny rekreacyjne) (il. 2) [8].

2. Tjuvholmen – masterplan

Ideą projektu wcieloną przez jednego z najbardziej szanowanych architektów Norwegii, Nielsa Torpa, jest włączenie w stare przemysłowe molo, w sąsiedztwie i jako przedłużenie Aker Brygge, a także w krajobraz wysp i kanałów, kompleksu najwyższej jakości nowoczesnej architektury (pod względem polityki cen również) – apartamentów mieszkaniowych, butików, powierzchni biurowych, a także muzeum i hotelu.

II. 3. Makieta Tjuvholmen, umieszczona w biurze do sprzedaży i wynajęcia lokali przy Tjuvholmenalle, Oslo (fot. H. Petryshyn, 2010)

III. 3. Model of Tjuvholmen, situated in sales and rent buro at Tjuvholmenalle, Oslo (photo by H. Petryshyn, 2010)

Trzy zespoły urbanistyczne Tjuvholmen są realizowane kolejno:

Pierwsza część – najstarsza, półwysep Akerodden, gdzie zostały zaplanowane fazy rozwojowe 1–4, oddana do eksploatacji w 2007 r.;

II. 4. Widok Tjuvholmen w kontekście Waterfrontu Oslo (fot. H. Petryshyn, 2010)

III. 4. View on Tjuvholmen in context of Waterfront Oslo (photo by H. Petryshyn, 2010)

Druga – Tjuvholmen – sztucznie nasypowana wyspa, na której są koncentrowane ostatnie, najbardziej ekskluzywne fazy rozwojowe 5–8, o stołecznej randze zabudowy, funkcji ogólnopanaństwowej, jest w trakcie budowy;

Trzecia – Skjæret/Holmen – również nasypowana wyspa, najbardziej wysunięta do fiordu, która tworzy nowe założenie rekreacyjne, jest ostatnim etapem zabudowy, gdzie będzie usytuowany Park Rzeźby.

Ideą planistyczną Tjuvholmen jest połączenie dwu zespołów urbanistycznych, archetypów „miasteczek” na centralnej osi podłużnej – Tjuvholmen Alee, każdy w środku posiada plac o kształtach nieregularnych – pierwszy na Akerodden (Olav Servaags Plass), i drugi plac na Tjuvholmen z wieżą widokową. Oprócz osi głównej obszar jest podzielony na bloki-kwartalał siecią uliczek o zarysach nieregularnych, ostrokształtnych, nawiązujących do stylistyki miasta średniowiecznego, i kanałami (w kształcie dróg wodnych lub zatoczek) (il. 3).

Część nadmorska Tjuvholmen cechuje się zielonymi obszarami, zabudowania są niższe o kształtach łagodniejszych, posiada strefę wypoczynku biernego dla różnych grup wiekowych z udostępnionym zejściem do wody. Część wewnętrzna, zwrócona ku miastu, cechuje się architekturą ujednoliconą, zwartą i wyższą.

Środowisko placów centralnych projektowane za pomocą materiałów budowlanych, nawiązujących do identyfikacji Oslo (kamienie trwale – granit, sjenit) i do identyfikacji nabrzeża przemysłowego – cegła klinkierowa, detal metalowy. Części nadmorskie są projektowane z materiałów nawiązujących do tematyki morskiej – stal, szkło, które odbija krajobraz, użyto tu drewna jako symbolu okrętów. Małe formy wykonano w formach masywnych.

Il. 5. Place wewnętrzne na Akerbriggs-Akerodden cechuje plastyka terenu i małe formy z wykorzystaniem wody (fot. H. Petryshyn, 2010)

Ill. 5. Inner places at Akerbriggs-Akerodden are characterized by plastics of surrounding and small architectural forms with usage of water (photo by H. Petryshyn, 2010)

3. Fazy zabudowy

Akerodden

Pierwszą fazę budowlaną (sektor 1) zakończono w 2007 roku (il. 4). Jest to zabudowa mieszanego użytkowania, w tym apartamenty, biura i sklepy. Budynki zostały zaprojektowane przez norweskie firmy architektoniczne: Kristin Jarmund, Kari Nissen Brodtkorb, HRTB i MAD (Modern Architecture & Design AS). Projekty zostały opracowane w sposób niezależny i bardzo luźno koordynowane w końcowej fazie. Takie podejście spowodowało wiele odmian w wyglądzie budynków. W drugiej fazie zabudowy budynki zostały zaprojektowane przez Nielsa Torpa i fińską firmę architektoniczną Gullichsen Vormala Architects, obejmują południowo-zachodnią część Akerodden w kształcie półkoła. Fazy te zakończono w 2008 roku. Faza trzecia – „Południe” zawiera „Owalny budynek”, zaprojektowany przez Nielsa Torpa oraz budynek w kształcie litery L, zaprojektowany przez Schmidta Hammera Lassena. Pierwotnie część tego budynku miał zająć Tjuvholmen Hotel, ale plany te zostały już zmienione z powodu kryzysu finansowego. Jest to ostatni etap budowy na Akerodden, który zakończono w 2010 r.

Tjuvholmen

Faza czwarta i piąta („Apartments”) budownictwa są ostatnimi, w których mają powstać kolejne apartamenty, które mogą, ze względu na spowolnienie w globalnej gospodarce i słaby rynek nieruchomości, stać się ostatnimi realizowanymi zabudowaniami. Faza piąta („Offices”) – budynek przy Tjuvholmenalle 9 został zaprojektowany przez Dark Architects. Budowa rozpoczęła się w 2009 roku i będzie zakończona w 2011 roku.

Do przyszłościowych realizacji należą hotel i muzeum. Tjuvholmen Hotel zgodnie z nowymi planami będzie budowany po przeciwnej stronie kanału w późniejszych etapach. Funkcja oryginalnego projektu hotelu Schmidta Hammera Lassena z powodu kryzysu będzie

przystosowana na biurowo-mieszkalną. Kompleks Tjuvholmen Museum został zaprojektowany przez światowej sławy architekta Renzo Piano. Będzie tu umieszczona m.in. kolekcja sztuki nowoczesnej Astrupa Fearnleya, obecnie mieszcząca się w innym miejscu w Oslo. W kompleksie znajdzie się również tzw. Centrum Zdarzeń lub Exploria, opracowane we współpracy z Event Communications Ltd. z Londynu.

Skjæret

Ostatni etap obejmuje wyspę, gdzie założono Park Rzeźby.

II. 6. Widoki na Akerodden – ukończoną część Tjuvholmen w 2010 r. (fot. H. Petryshyn, 2010)

III. 6. Views of Akerodden – finished part Tjuvholmen in 2010 (photo by H. Petryshyn, 2010)

4. Elewacje

Architektura nabrzeża nosi cechy postmodernizmu, kontynuując skalę wcześniejszej architektury przemysłowej i społecznej w duchu konstruktywizmu. W podejściu do rozwiązań architektonicznych poszczególnych obiektów została zaakcentowana szkoła norweska, którą cechuje nieingerowanie w krajobraz, jak również upodabnianie się z krajobrazu. Trend biologicznej mimikry postrzegany tu jako nawiązanie do naturalnych kształtów i barw, został rozstrzygnięty poprzez współczesne technologie i materiały. Elewacje budowli stają się skałami fiordów, odbijając i powielając licznymi przeszklonymi powierzchniami barwne i świetlne bogactwo otwartej przestrzeni morskiej (il. 6).

Budownictwo utrudniał sam plan o ciasnym założeniu, co powodowało problemy technologiczne, a także konieczne zmiany projektowe, wymagana duża precyzja konstrukcyjna, bogaty zróżnicowany detal. Prawdopodobieństwo, iż struktury konstrukcyjne będą bezpośrednio kontaktować się z wodą morską, stworzyło poważne ograniczenia dotyczące jakości betonu i zbrojenia. W jakości ogrodzenia przyjęto warstwę betonu około 80 mm na zewnątrz i użyto pręty zbrojeniowe ze stali nierdzewnej. Użyto także specjalnego wzmocnionego włóknem betonu i cementu z dodatkiem żużlu, wspierając wodoodporność [9].

Choć przestrzeń zabudowy nie wydaje się zatłoczona, znajdujemy wyraźnie różne formy architektoniczne, jak: skoki, wykusze, zgięte i połamane linie, i oczywiście obszerne połączenie szkła. Przyjętą intencją architektoniczną w rozwoju Tjuvholmen było stworzenie życia wśród elewacji zmieniających swój wyraz. Nacisk położony jest na piękno fasady. Szczególnie ulubionym przez architektów materiałem elewacyjnym stało się szkło w postaci paneli elewacyjnych lub okien – pojedynczych i pasmowych. Do utworzenia kontrastu i podkreślenia charakteru elewacji wykorzystano okładziny mocno patynowane miedzią i elementy betonowe o fakturze rapowatej lub gładkiej, czarny beton lub z dodatkiem kwarcu. Jednak elementy szklane dominują w całości założenia architektonicznego. Szklane elewacje z paneli szklanych dopełnione przeszklonymi tarasami, szklanymi dachami i detalami. Wnętrza wyposażono w precyzyjne systemy klimatyzacji, ogrzewania i wentylacji [9].

Il. 7. Małe formy i nawierzchnie w Tjuvholmen w 2010 r. (fot. H. Petryshyn, 2010)

Ill. 7. Small forms and surfaces at Tjuvholmen in 2010 (photo by H. Petryshyn, 2010)

5. Wnioski

Skala nowego Waterfrontu Oslo odpowiada funkcji stołecznej rozwiniętego państwa, które w tej realizacji demonstruje osiągnięcia rodzimej architektury pod kątem jej tożsamości i osiągnięć technologicznych. Zadbano również o odbiorców nowego środowiska architektonicznego. Zastosowane materiały w kreacji przestrzeni publicznej (cegła klinkierowa, skierowane na południe drewniane pomosty i tarasy), humanizują skalę nowego Waterfrontu. Rozplanowanie zespołów urbanistycznych polegające na tworzeniu małych wnętrz z krajobrazowym szczegółem i liczne artefakty wraz z małą architekturą w połączeniu z kanałami wodnymi tworzą zaciszną strefę (il. 7).

Literatura

- [1] Oslo Kommune, Fjord by planen – 17.04.2008 (www.prosjekt-fjordbyen.oslo.kommune.no/getfile.php/fjordbykontoret-%20%28FJORDBYEN%29/Internett%20%28FJORDBYEN%29/Dokumenter/dokument/Fjordbyplanen_17042008.pdf).
- [2] Tjuvholmen (pl.urbarama.com/project/tjuvholmen).
- [3] Plan-og bygningsetaten. Fjordby-og Bjørvikaenheten. Oslo Waterfront Planning Office, 2009 ([www: delområdekart_2009_highres_web_rgb](http://www.delområdekart_2009_highres_web_rgb)).
- [4] Oslo developments, projects and construction (www.skyscrapercity.com/showthread.php?t=339666).
- [5] Fra balkongen (fra-balkongen.blogspot.com/2010/11/tjuvholmens-masterplan.html).
- [6] Oslo Kommune, Fjord by planen Kortvers (prosjekt-fjordbyen.oslo.kommune.no/getfile.php/fjordbykontoret-%20%28FJORDBYEN%29/Internett%20%28FJORDBYEN%29/Dokumenter/dokument/FjordbyplanenKortvers).
- [7] Tjuvholmen on Wikipedia ([no. wikipedia.org](http://no.wikipedia.org)).
- [8] Rada Miasta – omówienie zagospodarowania przestrzennego dla Tjuvholmen (www.prosjekt-fjordbyen.oslo.kommune.no/article18810-5716.html).
- [9] Trond J., *Tjuvholmen F1 Nord* (bygg.no/id/39301).